

Otázka: Aristoteles

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): Kolda

ARISTOTELES (384 - 322)

- literatura

- Patočka - Aristoteles
- Neubauer - z hlediska přírodních věd

- venkovan „vidlák“
- narodil se na severu - Staglira - město - severní cíp Řecka na hranici s Bulharskem
- tatínek lékař - konal i služby pro makedonský královský dvůr
- když mu bylo 15/16 let, vydal se do Athén, přihlásil se do Platonské akademie, kde byl 20 let
- talent se zobrazil brzy, byl pověřován Platonem, aby měl i své kursy

Protreptikos

- napsal v 17
- ještě platontější než platon
- vztah těla a duše, jako živole (?) a mrtvoly
- etruské popravování - přivázali živého člověka k mrtvole a hodili ho do tmy

- jak dospívá Platónský vliv polevuje
- Platon - duch básnický, duchovní metafory
- Aristoteles - strohý, empirický, systematik, typ vědce, sedí doma a zkoumá

- píše nudněji než Platon ale přesně
- Nietzsche - „Každý člověk si vybírá filozofa podle své národy/povahy“
- Němec - Platon, Angličan - Aristoteles,
- Platon - ovlivní vrcholnou antiku ranného křesťanství (12.st.)
- 17.st. - zlom, nový typ myšlení
- rozpor k Platonovi - Aristoteles upozorňuje na ukvapené závěry, nesrovnalosti (např. každý potřebuje něco vlastnit, rodinu) -> má věcné poznámky
- dává přednost prověřeným faktům než spekulativní práci

Hermaiás

- hra, jméno hlavní postavy - řecký mladík, vstoupil do perských služeb (přišel kvůli tomu o své mužství) -> otvírá se mu dost slibná kariéra (služba v polygammích rodinách) -> dostal se až ke správci jedné provincie (Roda) - místodržící.
Aby si vykompenzoval kastraci -> věnuje se filozofii a moci. Dostane místo na hraní - filozofové si mohou zavést ideální stát (je to jen hra) - vrchním pánem je Hermaiás
- **uprostřed této hry dostane Aristoteles nabídku aby byl učitelem Alexandra Makedonského**

- **vytvořil třídu předních šlechtických chlapců**
- Alexandr je zde jeden mezi rovnými
- A mu poskytl nadstandartní vzdělání
- povahově píše Alexandr spíše jako Platonovo dítě
- SOFROSYNÉ - cit pro míru, uměřenost, vybalancování protikladů, když máš po něčem touhu -> chtěj opak, dostaneš kompromis, uklidnění
- **dokonalý člověk** je člověk bez velkých tužeb, uměřený, vybalancovaný
- Alexandr - stále mu psal, posílal mu vzorky (květin, půdy...) ze svých cest -> rozšířila se zoologie
- jinak je mezi nimi chladný vztah (Alexandr nechal popravit Aristotelova synovce/bratrance)
- jednal proti vší uměřenosti - boj s Peršany - nabídli mu dobrou dohodu (v Makedonii), odmítl a dobil je
- vychovatelství zajistilo Aristotelovi finančně život
- v Athénách koupil pozemek poblíž Platonskému, předměstí zasvěceno Apollonovi - LYKEIOS

- LYKEION

- předměstí
- založil školu – Lykeion (lyceum – latinsky)
- nemá takovou životnost jako platonská akademie
- připomíná akademii věd
- rozděluje ji do oborů – metafyzika, zoologie, geografie, historikové, botanika
- Aristoteles sbírá všechny oblasti
- značný věhlas

- napsal spoustu věcí – formální povídky (žádné drama, obraznost)

- **díla**

- Analytika
  - 1. autor velkého soustavného systému, něco jako logika, zkoumá co to znamená pojem pojmu, výroky, argumentování
- Poetika
  - zkoumání specifických typů lidských projevů
  - teorie literatury a umění vůbec
- Etika Nichomachova
  - zabývá se etikou, uspořádal to Nichomach
- Politika
  - zabývá se politkou (překvapivě :D)
- Fyzika
  - zabývá se...čím asi ☐
- Metafyzika
  - co fyziku přesahuje, autorem pojmu „metafyzika“ je Aristoteles
- napsal toho více, ještě drobné spisky...

- **323 - umřel v Babylonu Alexandr Makedonský**

- ke stáru zblbnul (stejně jako Napoleon) (takový úspěch se nedá zvládnout)
- AM – megalomanie – přišel za ním sochař, navrhnul že založí nové město, uprostřed hora
  - vytesána do jeho podoby (řekové neradi zbožšťují lidi -> rozpaky) (v Americe sochy vytesané z hor) -> Alexandrovi to přišlo zajímavé, chtěl to udělat ale pak umřel
- jeho říše se štěpí, 40 let války
- Makedonská okupace je v Řecku nenáviděná (Aristoteles je spřáhnutý s Makedonci, bere

jejich peníze)

- **když AM umřel, celé řecko pohltila proti-makedonská vlna** -> padaly hlavy (trvalo to asi rok) , naštěstí Aristoteles přežil
- **Athény chystaly proces** (stejný postup jako u Sokrata) - bezbožný, kazí mládež
- on se to dozvěděl a v noci utekl „Neutíkám ze strachu, odcházím proto, aby Athény nespáchaly podruhé vraždu na filozofii“
- dlouho potom už nežil, Athény se uklidnily
- měl manželku a 3 děti - empiricky koriguje Platonovy představy o rodině

- **jako první se věnuje soustavně jazyku**

- **jazyk - jeho nejvlastnější médium** - hledáme slovo, pocítíme když ho najdeme - pod jazykem ještě něco je

- jazyk se nerovná myšlení **ale je pro myšlení nezbytný**

- bez média není myšlení - médium - jazyk, zrak, sluch

- zabývá se myšlením na základním médiu - jazyk - řečtina

- precizování jazyka - 1. systém logiky v dějinách

- **POJEM** - potřebujeme jasně definovaná slova, které používáme v konkrétním významu, pojem pojmů

- **PREDIKACE** - subjekt + predikát (přísudek) - predikované věty (něco přisuzujeme činiteli) stavíme do vzorců - **SYLOGISMUS** - 2 x premisy (předpoklady), 1 x konkluze (závěr)

- cokoliv je černé je havran, jsem černý -> jsem havran (logicky správně, empiricky blbost)

- **logické soudy- zákon totožnosti $A=A$, zákon rozdílu $A \neq B$** (náboženství - bůh trojjedinej

- logicky blbost -> člověk musí přijmout víru)

-**KATEGORIE** - základní způsob jak jazyk zrcadlí bytí, systém gramatiky (podst.jm.,příd.jm., subjekt, predikát, doplněk) -> veškerá gramatika evropských jazyků kopíruje kategorie Aristotela

• **1) Substance = podstata**

- stálé jsoucnost, které se nějak chová, má vlastnosti

- svět se stává z věcí - stálá jsoucnost

- na základě stojí nějaké další určení

- jazyk má substantivní vlastnost/charakter - substantivum = podstatné jméno

- lidská jednotka zrcadlí svět tímto způsobem

- **2) Akcidentální kategorie**

- Akcident = případek
- něco připadá k substanci (podstatě)
- dalších 9
- substance je hlavní
- **Kvalita** - jakost
- kategorie, která patří do akcidentálních kategorií (dobry salám)
- **Kvantita** - kolikost
- 10 dkg dobrého salámu
- **Kde?**
- **Kdy?**
- **Poloha**
- hroch se na břehu Nilu (kde) povaloval na bříše (poloha)
- **Činnost**
- aktivita, hybnost (rozdíl mezi vázou a veverka)
- **Trpnost** - pasivní
- **Habitus** = jmění
- něco co jsoucno k sobě přidá během bytí, a stává se jejím součástí (vzdělání - není to přítomno, ale je to naší součástí
- přidáváme něco co tam dřív nebylo a pak se stává součástí substance
- **jednu Jarík Tullius zapomněl**

- **Ontologické mody** - způsoby jak být / existovat

Čas

- Aristoteles - 1. myslitel který si otázku ohledně času přímo položí
- když se člověka neptáš co to je tak tomu rozumí, ale když se člověk zeptá co to je? - nejde odpovědět
- zabývá se tím fyzika od Einsteina
- temporální úvahy
- proč Platon neřeší časovost - věnuje se duši, ta je věčná, platonův čas je cyklický, pozůstatky (hodiny - kruh, den a noc, svátky - Ježíšek, Olympiády, Velikonoce - každý rok umře a každý rok se narodí), není fatální, neničí nás, čas lidstvo spíše bere jako nepřítele (bere věci, ničí), metafyzická jistota - věčná

- soustavná filozofie času (píše o tom ve Fyzice)
- co to je čas? - Fantasma (fantasmagorie), je to složité
- z čeho se čas skládá? - požitky z minulého (už není), přítomného (nemáme), budoucího (ještě není)
- dokonalá přítomnost - věčnost
- přítomnost nikdy nemáme
- -> skládá se z něčeho, co už není, ještě není nebo se nedá zachytit
- rozbor nám moc nepomůže -> můžeme ho rozložit? (à okamžik/vteřina)
- můžu si myslet že se čas skládá z malých jednotek (už v Presokratice)
- jedna vteřina přechází v druhou -> vteřina není
- ztrácí hranici, jedno se přelévá do druhého -> kontinuum -> čas se nesešává z jednotek - jsou to slova (my si to tím zpraktičujeme) -> není nám to k tomu abychom věděli co to je čas, my si ho takhle rozdělujeme
- **čas se jasně klade v POHYBU a ve ZMĚNĚ** - vždy doprovází časovost
- ptá se na jeho působnost, snaží se uchopit její charakter
- pohyb kterého si všimneme -> změnlivý pohyb
- čas $\neq$ pohyb
- na pohybu si časovost uvědomujeme
- zastav pohyb -> zastavíš čas (pohádky - rytíř v Blaníku spí, Šípková Růženka - na 100 let se zastaví pohyb, všichni se zastaví, zastaví pohyb, zastaví čas)
- fotografie /obraz - snaha zastavit pohyb -> iluze, podržuje časovou smyčku
- **závěr - 1. definice času v dějinách „Čas je počítaný pohyb, vzhledem k před a po“**

- LÁTKA - DYNAMIS (nylé, materia)
- TVAR - ENERGEIA = morfém, forma

- látka

- nejzašší limita, umožňuje vnímat soubor možností jako takových
- něco jako apeiron
- limitovaný soubor možností
- dostává impuls - uděluje tvar (pískoviště - bábovičky)

látka + tvar(konkretizuje) à SYNOLON (soucelí, konkrétum, konkrétní věc)

- **konkrétum**

- cón - crésío (=srůstá)
- srostlina z látky a formy
- -> věc se stává sama sebou, tvarem

- **čistá látka** - abstraktní zárodek, nekonkrétní (má spoustu možností co bude)

- **čistý tvar** - úplná skutečnost

- **čistá skutečnost** - nemá možnost nehýbe se, totožná sama se sebou (jsme současně skutečný - něco se stalo, a neskutečný - něco se stane)

- **látka a tvar** - pomysly

- **pomysl** - pojmy, které se nedají představit, jsou to smysly ale jsou skutečné protože jimi uchopujeme co se děje

- kytky A,B,C -> příbuzenství - idea kytek, vztah mezi ideou kytek a kytkou A zajišťuje **idea vztahu** -> ale co to je idea kytek? -> problém

- teologie to vyřeší -> dohromady to dává boží vůle

- vnitřní příčina - něco v kytkách způsobuje že jsou kytky

- kdo nám tu info v tvorovi čte? (pes je pes, hroch je hroch)

- látka a tvar - instrumenty - pohybové nástroje, mají svou roli v tvoření jsoucna, neurčitý

- USIA = substance = podstata

- konkrétní interakce mezi možnostmi a zkušeností
- smyslově přístupné
- konkrétní hroch Evžen
- kdokoliv z nás

- PŘÍPADEK = AKCIDENT

- lusknutí prstama - mám substanciální formu, že to můžu provést - příčina - možnosti v mé substanciální formě

- akcidentální pohyb změny, pod ním to zůstává stejné (Tulka luskně, ale pořád to bude

Tulka/ vezme si čelenku)

- **akcidentální změny** - změny pod kterými je určitý tvar
- **substanciální změny** - změna v podstatě (zánik věci) (u živých tvorů smrt)
  - Tulka se zbláznil a zabil se

- akcidentální změny na substanci
- substanciální změny na pojmu látky (substrát z kterého se věci množí a v čemž zanikají)
- látka přijme formu -> přijme substanciální podstatu

- PŘÍČINA (proč se to děje)
  - AITIA EIDETIKÉ = formální příčina
  - motýl - ošklivý housenka - kokon - motýl - co se děje v kokonu? -> úplně změnění tvar

- TO TIÉN EINAI - bytostná podstata